

ועוד מצאנו שאמר רבי חיים ויטאל, ¹ וז"ל: וכאשר יתגבר על יצרו עד אשר יוסרו מעליו כל מידות הרעות לגמרי ולא תתאווה להם נפשו כלל ויקנה המידות הטובות בקניין בטבע [...] יהיה כיסא קדוש למרכבתו יתברך, וזה האיש נקרא אוהב את המקום מאהבה, ונקרא חסיד גמור השלם בכל מיני השלימות, עכ"ל.

וכתב הספורנו, ² וז"ל: המכוון בתורת אל עליון אשר כתב להורות גדלו וטובו יהיה תכלית נכבד מאוד [...] לקדשם ולזכותם בה לחיי עולם לרצון לפני אל עליון מקדשם, וזה בהדמות אליו כפי האפשר – בעיון (פירושו בכך שלומד איך להדבק בדרכי ה' שהוא טוב ומטיב במוחו), ובמעשה (ר"ל בכך שמקיים מה שלמד בגופו), כאשר היה המכוון מאיתו בכל המין האנושי כאמרו יתברך "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". [...] ומזה החלק העיוני הוא להתבונן בדרכי טובו ורחמיו על כל מעשיו ובפרט על המין האנושי אשר ברא בצלמו בדמותו למען ישתדל המעיין בבחירתו להדמות לבוראו כפי האפשר לדבקה בו לרצון לפניו כי חפץ חסד הוא. ומזה ימשך היות האדם אוהב לאל יתברך בלי ספק, ומה גם עם אשר בחר באבותיו וברחמיו וברוב חסדיו. ובידיעת שתי אלה יקנה המתבונן חיי עולם [...] וממנה כמו כן ימשך השתדל המתבונן ללכת בדרכי טובו יתברך להדמות אליו בפרט להטיב אל הזולת כפי האפשר לרצון לפניו ולדבקה בו, כאמרו יתברך "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני" ואמרו ז"ל "זה אלי ואנוהו – מה הוא חנון אף אתה היה רחום" [...] ובזה יושג התכלית המכוון מאיתו יתברך במין האנושי, עכ"ל. ואין מה להוסיף על דבריו...

כתב הישערי ישרי, ³ וז"ל: יתברך הבורא ויתעלה היוצר שבראנו בצלמו ובדמות תבניתו, וחיי עולם נטוע בתוכנו שיהיה אדיר הפצנו להטיב עם זולתנו ליחיד ולרבים בהווה ובעתיד, בדמות הבורא כביכול. שכל מה שברא ויצר היה רצונו יתברך רק להטיב עם הנבראים, כן רצונו יתברך שנהלך בדרכיו כאמור "והלכת בדרכיו" היינו שנהיה אנחנו בחירי יצוריו, מגמתנו תמיד להקדיש כוחותינו הגופניים והרוחניים לטובת הרבים, כפי ערכנו, עכ"ל.

וכתב החינוך, ⁴ וז"ל: דע בני, כי כל אשר יגיע אצל השי"ת בעשות בני אדם כל מצותיו, איננו רק שחפץ השי"ת להטיב לנו, ובהיות האדם מוכשר בעשיית אותן המצות לקבל הטובה אז ייטיב אליו ה', ועל כן הודיעם דרך טוב להיותם טובים, והיא דרך התורה כי בה יהיה האדם טוב. נמצא שכל המקיים מצותיו השלים חפצו באשר הוא ראוי אז לקבל טובתו. וכל שאינו מכין עצמו לכך רעתו רבה, שיודע חפץ ה' במה, והוא יעשה מעשיו כנגד חפצו, עכ"ל.

¹ ישערי קדושה, ח"א שערב'

² הרב עובדיה ספורנו, כוונות התורה

³ רב שמעון יהודה הכהן שקאפ. בהקדמה.

⁴ בח"ב עמוד שסא, מצוה צה.

והוסיף לומר החינוך⁵: התועלת הגדול לנו בקנותנו המידות הטובות ונתרחק מן הרעות – כי הטוב ידבק בטוב, והאל הטוב הפיץ לחיטיב – ולכן יצווה עמו לבחור בטוב, עכ"ל.

כתב הרמח"ל,⁶ וז"ל: החזרת הרע לטוב – וכשאדם נפדה מן הסטרא אחרא, אז מישר הרגל העקומה הזו, כי מחזיר הרע לטוב ועושה אותו כולו טוב וקדוש, וזהו: "רגלי עמדה במישור" (תהלים כו, יב), כי בכח התמימות (שהוא תיקון ספירת המלכות) נעשה תיקון זה בסוד התי"ו של "תמים", המעוקם מתיישר, ולכן "עמדה במישור", שלא היה כך מתחילה, וזוהי כל העבודה המוטלת על האדם, עכ"ל.

ועוד כתב הגר"א⁷, וז"ל: דע כי תכלית האדם לשני דברים: אחד – לקיים מאמר "את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור" (והוא סוד תיקון ספירת הגבורה, שהיא יראת ה'), שנים – שיטיב גם לבני אדם ויעשה חסד עמהם (והוא סוד תיקון החד ע"י האהבה והשפעה לזולת) "כי אמרתי עולם חסד יבנה" (כי ה"עולם" הוא כנגד זעיר אנפין וז"א בר"ת) שפירושו פנים קטנות, וספירות הז"א על הסדר הם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וזה מלביש את זה, נמצא שהעולם – ז"א, בנוי על החד, שהוא פנימיותם של כל הספירות וההנהגות של המאציל. וכן היא ספירת הגבורה – שהם גורמים לדינים וייסורים ותוכחות מוסר, ומ"מ הגבורה היא לבוש של החסד ואהבתו יתברך, ור"ל ה' מרוב שאוהב אותנו מייסר אותנו כדי שנדבק בו ונשוב אליו ונחיה טובים ומטיבים כמותו). והם שני שורשי התורה, כמאמר "בכל דרכיך דעהו – זו פרשה קטנה שכל התורה תלויה בה", (כי מטרת זיכוד המידות – הספירות מחסד עד למלכות, זהו על מנת לקבל אור הכתר – האמונה שאין עוד מלבדו, ועוד השגת הכתר הוא קבלת כל תענוגי העולמות כולם. וכן מרומז בתיבת "דרכיך" שהוא מרמז על היסוד, כאשר מטרת היסוד הוא להשפיע ולהעביר שפע במינון לתחתונים. וכאשר תשפיע טוב ותענוג לזולת אז תזכה לדעהו' דהיינו ידיעה ברורה שאין עוד מלבדו, ובכך מזככים את כלל המידות, כי ספירת הדעת היא פנימיות מידות האדם, הדעת רוח של הז"א, ונבאר כל זה אחרי כן בע"ה), והשני "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", ואם אין בו שני דברים הללו – היראה והחסד (גבורות וחסדים) – מונעים ממנו ג"כ החן והשכל הטוב (מוחין חב"ד דגדלות). עכ"ל.

והוסיף לומר הגר"א,⁸ וז"ל: "הולך בישרו ירא ה', ונלוז דרכיו בזהו", מי שהולך בדרך ישר יבא לידי יראה, ומי שמעקם דרכיו יבוא לבזות ה', כי הכל תלוי במידות, עכ"ל.

⁵ ספר החינוך מצוה תנב.

⁶ בדרך עץ חיים, אות מ"ז בהוצאת מאמרי רמח"ל.

⁷ בביאור הגר"א בסוף ספר קהלת

⁸ פירוש הגר"א למשלי יד, ב.

ועוד כתב הרב יצחק חיים מוולאז'ין⁹, וז"ל: זכה היה דברו (של הגר"א) אלי תמיד שזה כל האדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכחו לעשות, עכ"ל.

וכן נמצא בספר הישר¹⁰, וז"ל: העמוד האחד – הלב הטוב והזך. כי בהיות האדם טוב – יהיה טוב עם אלהים ויהיה טוב עם אנשים, כאשר אמר הכתוב "וטוב עם ה' וגם עם אנשים", עכ"ל.

וכתב התפארת ישראל¹¹, וז"ל: כשהלב שוקט ושמה – ישקיף על כל אדם לטובה וירבה אוהביו בחבר טוב ושכן טוב, ויאהב גם את ה' בכל לבבו ונפשו.

כתב המגיד מדובנא¹², וז"ל: ראה גם ראה כי אדני התורה נוסדו על שתי אהבות – על "ואהבת את ה' אלהיך" ועל "ואהבת לרעך כמוך". על "ואהבת את ה' אלהיך" תלויים המצוות שבין אדם למקום, ועל "ואהבת לרעך כמוך" תלויים המצוות שבין אדם לחברו. ואהבת האדם את ה' יתברך, גם כי דרכה בקודש נפלאה מאוד מהמוני בני אדם, אבל קרובה לבוא כאשר ישלים האדם את נפשו במה שבידו להשלים, היינו כאשר אסף במלא חופניו כל המצוות הכלולות במצוות "ואהבת לרעך כמוך". ולכן יפה אמר הכתוב "ואהבת לרעך כמוך – אני ה'", לאמר: כאשר תאהב את רעך כנפשך – תזכה לדעת כי אני ה' ולבא אל אהבתו יתברך... החלק האחד הוא סיבה אל החלק השני. והאהבה אשר תהיה בך – תזכך נפשך אל "ואהבת את ה' אלהיך".

כתב המהר"ל¹³, וז"ל: כי דבר זה שאהב את הבריות – הוא אהבת ה' יתברך גם כן. כי מי שאהב את אחד, אהב כל מעשה ידיו אשר עשה ופעל. ולפיכך כאשר אוהב את ה' יתברך, אי אפשר שלא יאהב את ברואיו. ואם הוא שונא את הבריות, אי אפשר שיאהב ה' יתברך אשר בראם. וכן כבוד חברו אשר נברא בצלם אלוהים נחשב כבוד המקום.

כתב הישפת אמת¹⁴, וז"ל: ברש"י – נח היה צריך סעד וכו'. בוודאי נח שהעיד עליו הכתוב איש צדיק לא עלה על דעת חכמים לפחות בכבודו, אך כך סדר הדורות כי מקודם היה צריך להיות צדיק שצריך סעד, ואחר כך היה צדיק כאברהם שלא היה צריך סעד. כי לא היה בכח הבריאה לקבל מיד הנהגת אברהם אבינו עד שהקדים לה צדיק כמו נח. והנה כל זה הסדר שנכתב בתורה בוודאי נוהג גם בכל נפש ישראל כי הכלל עולם שנה נפש מתנהגים באופן אחד. ויש מתחלת תוהו כמו הנער כשנולד, אכן הקב"ה מגן ושומר נקודה אחת בנפש אדם כעניין שניצל נח מכל בני דורו (וזה היא נקודת היחידה, שלא נפגמת מחטא האדם) ומזאת הנקודה נעשה אחר כך תולדות בהתפשטות כוחה בנפש האדם להוציא המדות כדמיון האבות

⁹ בהקדמת ספר נפש החיים, שכתב בנו של הגר"א הרב יצחק חיים מוולאז'ין.

¹⁰ ספר הישר שער ב'.

¹¹ תפארת ישראל אבות פ"ב, ט.

¹² בספר אוהל יעקב, פרשת קדושים.

¹³ כנתיבות עולם, נתיב אהבת הרע

¹⁴ נח, תרל"ט

ואחר כך זוכים לתורה כמו שכתוב דרך ארץ קדמה לתורה ודרך ארץ הן המדות. עכ"ל. מכאן שככל שהאדם יזכך את מידותיו כך יזכה לתורה יותר פנימית, ואם לאו לא.

וכתב הרב יוסף אלבו, ¹⁵ וז"ל: ואחר שהעניין הולך אחר הכוונה, יתבאר מזה גם כן שכל מצוות שבתורה הן יהיו מצוות עשה או מצוות לא תעשה, הם דרך להקנות השלמות האנושי או מדרגה מה ממנו, בהיותן נעשות על הכוונה הראויה [...] וזה כי לפי מה שבא מפורש בתורה "והלכת בדרכיו" הראה שההליכה בדרכי השם היא עיקר העבודה שיעבוד בה האדם את השם.

כתב המלבי"ם, ¹⁶ וז"ל: עיקר המעשה הוא לשלמות הנפש עצמו. עכ"ל. ר"ל שכל רבוי מעשה התרי"ג מצוות אינם אלא לזכך את נפשו – מידותיו, כי המידות הם תכלית הדבקות, והמצווה הם רק דרך להגיע לזיכוכם.

כתב המגיד מדובנא, ¹⁷ וז"ל: כי לא חש הקב"ה על היזק הנגזל והנגנב, כי אם על פגם והיזק נפש הגונב, כי נפשו הוא הובל [...] עיקר כוונת המצווה להישיר אותי באורח צדקה, והיינו לטובת הפועל ולא בעבור חשש הפסד העולם. עכ"ל. והיינו כנ"ל, התכלית הוא זיכוך המידות. ולפי זה מובן מדוע 'פחדו חוטאים בציון', כי כל יהודי חווה רגש רע כאשר עובר עבירה, ומ"מ קבלת התענוג המיידית של העבירה גוברת עליו, אבל התחושה הפנימית גורמת לו ייסורי נפש – וזהו הגהינם שיצר לעצמו, ודי למבין.

כתב הרלב"ג, ¹⁸ וז"ל: יראת ה' ראשית דעת. יראת ה' היא המוסר במידות והיא התחלה והישרה אל קנין הדעת, כי לא יתכן שירדוף האדם לקניין המושכלות עם היותו נלכד ברשת המידות הפחותות [...] כי שלמות המידות הוא הצעה לשלמות המושכלות, כי לא יתכן שישלים האדם נפש במושכלות בעוד חלאת המידות הפחותות בו. (ר"ל ע"י זיכוך המידות ז"ת זוכים לג"ר)

השיב האדמו"ר הזקן לנכדו, הרבי צמה-צדק, על השאלה "מהי חסידות?" לשנות טבעיות מידותיו. ¹⁹

ועוד כתב הבעל הסולם, ²⁰ וז"ל:

עסק התורה וקיום המצוות כהלכתן בתנאים החמור שהוא בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא לצורך הנאתו עצמו אי אפשר לבא לזה אלא בדרך העבודה הגדולה וביגיעה רבה בזיכוך הגוף. והתחבולה הראשונה היא להרגיל עצמו שלא לקבל כלום להנאתו אפילו בדברים המותרים

¹⁵ בספר העיקרים, מאמר ג' פרק כז וכח

¹⁶ בעמוד ה'

¹⁷ בספר אוהל יעקב, משפטים

¹⁸ רלבג, משלי א, ז, יט.

¹⁹ ליקוטי דיבורים חלק א' נו, א.

²⁰ בהקדמה לתלמוד עשר ספירות, ס"ק ו'

והמוכרחים שבצרכי קיום גופו, שהם אכילה ושתיה ושינה וכדומה מהכרחיים, באופן שיסלק את עצמו לגמרי מכל הנאה המלווה לו אפילו בהכרח בדרך ההספקה של קיום חייו, עד שחיי צער יהיה פשוטו כמשמעו. ואז אחר שכבר התרגל בזה וכבר אין בגופו שום רצון לקבל הנאה כל שהיא לעצמו, אפשר לו מעתה לעסוק בתורה ולקיים המצוות ג"כ בדרך הזו, דהיינו בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא להנאת עצמו במשהו. וכשזוכה בזה אז זוכה למעום את החיים המאושרים המלאים מכל טוב ועונג בלי פגם של צער כל שהוא המתגלים בעסק התורה והמצוות לשמה, כמו שרבי מאיר אומר (אבות פ"ו) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי לו וכו', ומתגלים לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכו', ע"ש. ועליו הכתוב אומר מעמו וראו כי טוב ה', שהמעום טעם העסק בתורה ומצות לשמה הוא הזוכה ורואה בעצמו את כוונת הבריאה שהיא רק להיטיב לנבראיו, כי מדרך הטוב להיטיב, והוא השש ושמה במספר שנות החיים שהעניק לו השי"ת, וכל העולם כולו כדאי לו. עכ"ל.

ועוד כתב ²¹, הלא מצאנו כמה לומדים שלא הועיל להם העסק בתורה שיזכו על ידי המאור שבה לבא לשמה. אמנם ענין העסק בתורה ומצות שלא לשמה הפירוש שהוא מאמין בהשי"ת ובתורה ובשכר ועונש והוא עוסק בתורה מחמת שהשי"ת צווה לעסוק, אבל משתף הנאת עצמו עם עשיית הנחת רוח ליוצרו. ואם אחר כל פרחתו בעסק התורה והמצות יודע לו שלא הגיעה לו ע"י העסק והטורה הגדול הזה שום הנאה ותועלת פרטית הוא מתחרט על כל יגיעתו שיגע מטעם שאינה את עצמו מתחילתו, שכסבור שגם הוא יהנה מפרחתו, כגון זה, שלא לשמה נקרא (כמ"ש בתוספות מס' ראש השנה ד' ד"ה בשביל). ואעפ"כ התירו חז"ל את תחילת העסק בתורה ומצות גם שלא לשמה, מטעם שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמנם בלי ספק אם העוסק הזה לא זכה עדיין לאמונת השי"ת ותורתו אלא מתגורר בספיקות ח"ו לא עליו אמרו חז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולא עליו אמרו (כמ"ר בפתחתא דאיכה ובירושלמי חגיגה פ"א ח"ו) שמתוך שמתעסקים בה המאור שבה מהזירם למוטב, כי המאור שבתורה אינו מאיר אלא לבעל אמונה, ולא עוד אלא שמדת גדול המאור הזה היא כמידת תוקף אמונתו, אבל למחוסרי אמונה ח"ו היא להיפך כמ"ש למשמאילים בה סמא דמותא (שבת פ"ח) כי מקבלים הושך מהתורה ונחשכות עיניהם.

וכבר משלו חכמים משל נאה על ענין זה על הפסוק "הוי המתאווים את יום ה' למה זה לכם יום ה' הוא הושך ולא אור" (עמוס ה), משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפים לאור, אמר לו תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא, ואתה למה לך אורה? (סנהדרין צ"ח ע"ב), ודו"ק מאד. ומובן היטב שאותם הלומדים שלא זכו מתוך שלא לשמה לבא לשמה (תוך ג' שנים לשיטת רבי יוסי, או ה' שנים לרבנן) היינו משום שהם מחוסרי אמונה ח"ו, וע"כ לא קבלו שום מאור מהתורה, ועל כן בחשכה יתהלכון וימותו ולא בחכמה. אבל אותם שזכו לאמונה שלמה מובטחים בדברי חז"ל שמתוך שמתעסקים בתורה אפילו שלא לשמה, המאור שבה מהזירם

²¹ ס"ק יב

למוטב, ויזכו גם בלי הקדם של ייסורים וחיי צער לתורה לשמה המביאה לחיי אושר וטוב בעוה"ז ובעוה"ב, ועליהם הכתוב אומר "אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ" וגו'.

כתב רבינו ירוחם הלוי ממיר, ²² וז"ל: על הפסוק "תורת ה' תמימה משיבת נפש" איכא מאן דאמר (במדרש שוח"ט) שהעיקר הוא הנפש, ש"קטן נתלה בגדול" – תורה בנפש, וכך פירש המקרא: מאין אנו רואים שהתורה תמימה היא? מפני שמשיבה את הנפש. ודבר זה הוא הידוש גדול! הלא אנו מורגלים להבין כי התכלית והמטרה היא לימוד התורה, התכלית והמטרה היא שיהא האדם עושה המצוות, אלא שכדי לעשות מצוות הוא צריך שיהיו לו איברים (ר"ל נפש בהמית בלשון רח"ו), וכאן אמרו חז"ל שאין הדבר כן, אלא התכלית הוא האדם השלם, ורק כדי שיהיה האדם שלם (תיקון המידות) צריכים לתת לו מצוות, כי הם יהיו המשלימים אותנו. כתוב בקהלת "עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא עליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים", ופירשו חז"ל (נדרים לב.) "עיר קטנה" – זה הגוף, "ואנשים בה מעט" – אלו איברים, "ובא עליה מלך גדול" – זה יצה"ר, "ובנה עליה מצודים גדולים" – אלו עוונות. ורואים אנו מכאן הידוש גדול מאוד, רגילים אנו לומר כי עיקר הרע הם העוונות והם הם המטרה והדרגה האחרונה ששם לו היצה"ר, אבל מכאן אנו רואים שאין הדבר כן, אלא התכלית המכוון של היצה"ר הוא שיהא גופו ונפשו (מידותיו) של האדם שלו – של היצר, כלומר שיהיו כל איבריו מקולקלים, והעבירות הם רק אמצעיים להשיג תכלית זו. כל המלחמה בין היצר הטוב ליצר הרע היא באמת לא אם יעשה האדם מצוות או עבירות, כי עבירות נקראים בשם "מצודה" – רשת לצוד את האדם ולכובשו, כמו המבצר שמקים השונא בסיסות העיר טרם כובשו אותה, ועיקר המחלוקת (בין היצ"ט ליצה"ר) היא איך יתהוו האיברים, אם יהיו טובים או רעים. [...]. עיקרן של המצוות אין תכליתן הן עצמן, אלא העיקר הוא מה שעושים את האדם ישר, והוא המתנה העליונה ודאי. כללו של דבר התכלית היא לא עשיית המצוות אלא שלמות האדם, כלומר שיהיו כל רמ"ח איבריו כולם שלמים וטובים, שיהא האדם תמים בכל גופו ונפשו. עכ"ל.

וכתב הסבא מסלבודקא, ²³ וז"ל: הוי דומה לו במידותיו במקורן הרוחני להיות רחום כמותו, כי אין תכלית המידות בפעולות הרחמנות בלבד, אלא בהתדמות מציאות האדם ועצמותו להחכמה העליונה.

כתב הרב דסלר, ²⁴ וז"ל: האדם נברא לא רק להשלים את עצמו, אלא גם להשפיע לזולתו. וזה מן הביאור במה שנברא האדם "בצלם אלהים", והיינו שהמידות הטובות שנבראו באדם בכה, דומות למידות העליונות שבהם מתגלה הקב"ה לברואיו, ורק ע"י התדמות זו אפשר להכיר בם, כאמור "עם חסיד תתחסד". וכלל המידות המתגלות מהנהגתו יתברך את העולם, הרי היא בחינת ההשפעה: שהוא יתברך נותן מציאות וכה לנבראיו, ומיטיב להם בכל מיני

²² בספר דעת תורה, פרשת בלק, בפרק "תכלית המצוות"

²³ באור הצפון עמוד ט'

²⁴ מכתב מאליהו ח"א עמוד 147

הטבות. ולכן עיקר שלימות האדם להתדמות בזה ליוצרו, שזה הוא ענין "ולדבקה בו", כאומרם ז"ל: הדבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה וכו', ולהיות משפיע לאחרים. אהבת הבריות, היא החפץ להשפיע. מעשה חסד, על כל בחינותיה וסעיפיה, היא ההשפעה במעשה, עכ"ל.

כתב הרב עובדיה, ²⁵ וז"ל: דרך ארץ קדמה לתורה – שנינו באבות (ב, יז): "והתקן עצמך ללמוד תורה". והמשילו בזה: עשיר אחד היה מהלך בדרך בעיצומו של חורף, ביום סגרירי ורוח זלעפות, וראה עני אחד עומד בקרן זוית ולבוש בלויי סחבות. ניגש אליו אותו עשיר ושאל אותו: "מפני מה אינך לובש בגדים חמים בימי הקור הללו?" אמר לו העני: "מה אעשה ואין לי מעות ללבוש בגדים חמים?" ניגשו יחד לחנות בגדים, וביקש העשיר מבעל החנות לתת לו חליפה חורפית וחמה עבור עני זה. הביט בעל החנות במידותיו של העני ונתן לו חליפה לפי מידותיו. נכנס העני למדוד את החליפה ושהה שם שעה ארוכה. התפלאו העשיר ובעל החנות מדוע הוא מתמהמה שם, והנה עיניהם רואות שקשה לעני לוותר על בלויי הסחבות שעליו, והוא מנסה להכניס את ידו לשרוולי החליפה החדשה בעוד שהבגדים הישנים עליו ואינו מצליח... מיד פנו ואמרו לו: "מה אתה עושה? הסר את בלויי הסחבות מעליך, ואז תתאים לך החליפה!". והנמשל: אדם שיש בו מידות לא טובות, אי אפשר שיזכה לתורה, שהיא בבחינת מלבוש על מידותיו המושחתות, אלא קודם כל חייב הוא להסיר את הבגדים המלוכלכים, ורק אז יוכל להתעטר בכתרה של תורה. התורה נמשלה למל ומטר, שעל האדם לעבוד את אדמתו, לחרוש ולזרוע, ואז המטר מרווה ומצמיח בה גידולים, אבל אם יניח שדהו עם הקוצים ויצפה למטר שישקה אותה, הרי שדה זה יצמיח לו קוצים ודרדרים. כך על האדם תחילה לעבוד את אדמתו ולתקן את מעשיו, ואז יזכה לכתרה של תורה! כיוצא בזה כתב המאירי (משלי כד, לב) שעל האדם להכין את לבבו ליראה את ה', וללמוד על מנת לקיים, כי לא המדרש עיקר אלא המעשה, ואז התורה אשר תבוא בקרבו תפעל בו את פעולתה לקדושה וטהרה. ומה שאין כן ללא יראת אלקים – לו תועיל תורה כלום, ועליו נאמר "למה זה מחיר כסיל לקנות חכמה ולב איך" (משלי יז, מז).

ואפשר לחבר כמה חיבורים על העניין הזה, ומ"מ מכל הנ"ל די לכל בר דעת ולב להבין את תוכן מטרת הבריאה שהיא הדבקות בה, והיינו כנ"ל – להיות עם מידות טובות, וזיכוך המידות נעשה ע"י שני דברים והם: לימוד התורה שהיא מלמדת אותנו להיות טובים ומטיבים, ועוד ע"י ריבוי המעשים טובים שהם במצות. וע"י זה זוכים לזכך את המידות הרעות עד שנעשים טובים ומטיבים כמו המאציל בעצמו, שאין בו שום רע, וכולו טוב ורצון לענג את העולם.

כאשר כל אחד ואחד מאתנו ילמד ויקיים את עצות ה' להיות כמוהו – טוב ומטיב. וכאשר נלמד איך כל מצווה ומצווה שציוונו המאציל גורמת לנו לתקן את מידותנו, ולהשפיע תענוגים

²⁵ פניני יביע אומר מ"מאור ישראל"

לעצמנו ולעולם, אז נזכה להיות בעולם שכולו טוב, שפירושו שכל האנושות תחיה באהבת
חינם, ועל אחד ירוצה רק לענג אחד את השני, וזהו מדריגת העולם הבא.

ה' יזכנו לאהוב את כולם, ושכל מעשינו יהיו על מנת להשפיע טובות לזולת, ולענג את כולם!